

ARKEOLOGGRUPPEN AB, RAPPORT 2012:02

ARKEOLOGISK UTREDNINGSGRÄVNING

Hagabytorps gamla tomt i Gärsta, Täby, Hagatorp 1:3

Närke, Täby socken, Örebro kommun

Therese Ekholm

ARKEOLOGGRUPPEN AB, RAPPORT 2012:02
ARKEOLOGISK UTREDNINGSGRÄVNING

Hagabytorps gamla tomt i Gärsta, Täby, Hagatorp1:3

Närke, Täby socken, Örebro kommun

Therese Ekholm

ARKEOLOGGRUPPEN I ÖREBRO AB
Drottninggatan 11, 702 10 Örebro
Telefon 019–609 04 10

www.arkeologgruppen.se
arkeologgruppen@arkeologgruppen.se

©2012 Arkeologgruppen

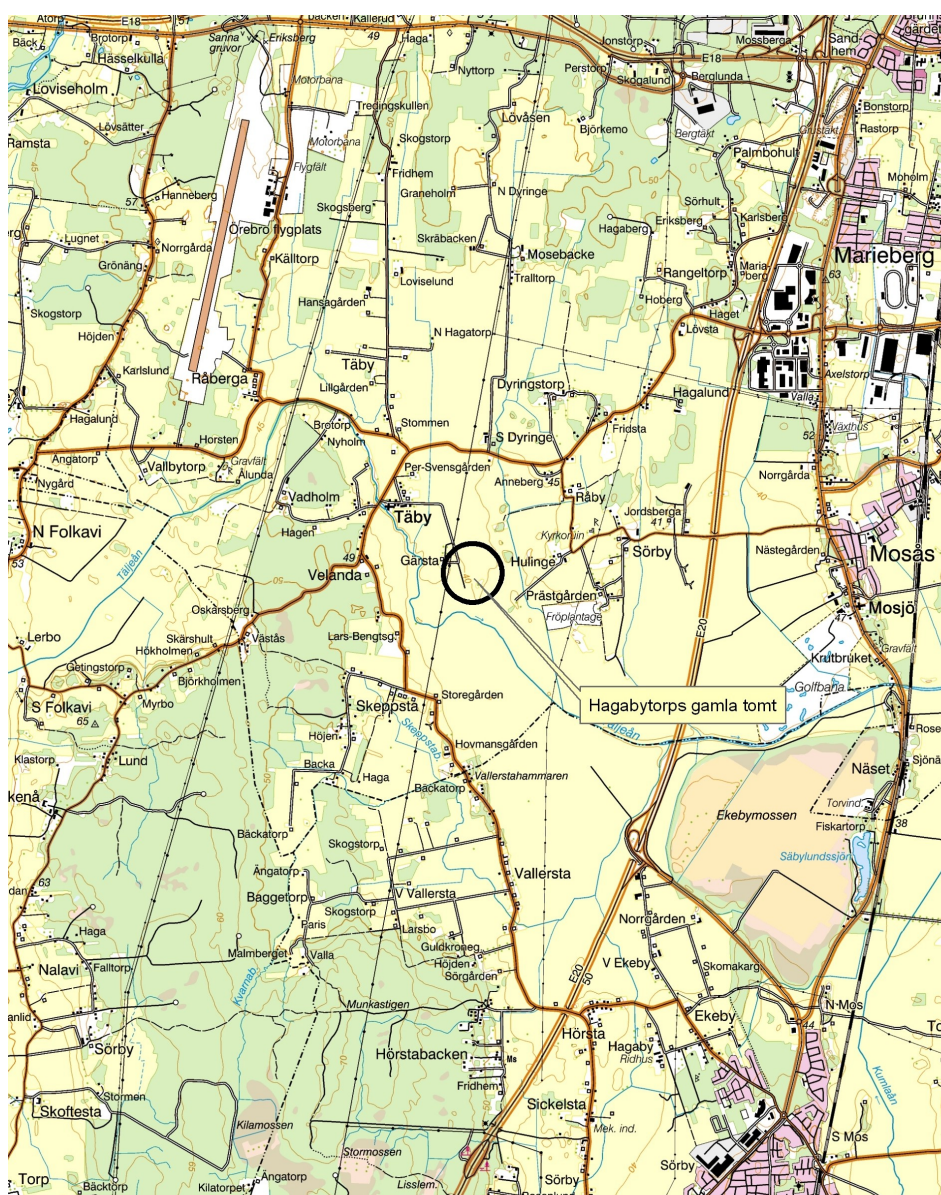
Arkeologgruppen rapport 2012:02
Kartor ur allmänt kartmaterial, © Lantmäteriet Gävle 2011.
Medgivande I 2011/1156.

Innehållsförteckning

Sammanfattning	5
Inledning	6
Områdesbeskrivning	6
Syfte och metod	8
Resultat	12
Beskrivning av anläggningstyper	12
Utvärdering av undersökningsplan	13
Administrativa uppgifter	14
Bilagor	15

Sammanfattning

Arkeologgruppen i Örebro AB genomförde en arkeologisk utredningsgrävning inom Hagatorp 1:3, Täby socken, Närke, den 15 december 2011. Ett vindkraftverk och en transportväg till vindkraftverket planeras att byggas. Området för det planerade vindkraftverket samt en del av den planerade vägen ligger inom området för Hagabytorps gamla tomtgräns vilken är intressant ur ett arkeologiskt perspektiv. Totalt 12 schakt togs upp där 28 anläggningar påträffades i 6 av schakten. Anläggningarna utgjordes av främst stolphål och härdar men även gropar, ett kulturlager och ett dike påträffades.

Figur 1. Utredningsområdet markerad med svart ring.

Inledning

På uppdrag av Länsstyrelsen i Örebro län har Arkeologgruppen AB genomfört en särskild utredning etapp II inom del av Hagatorp 1:3, Täby socken i Örebro kommun, Närke (se figur 1 och 3). En sammanlagd yta av cirka 350 m² planeras av markägaren att bebyggas med ett vindkraftverk och en transportväg till vindkraftverket. Då det tidigare funnits en gårdstomt på platsen kunde lämningar efter gården finnas kvar. Därav ansåg Länsstyrelsen det nödvändigt med en arkeologisk utredning.

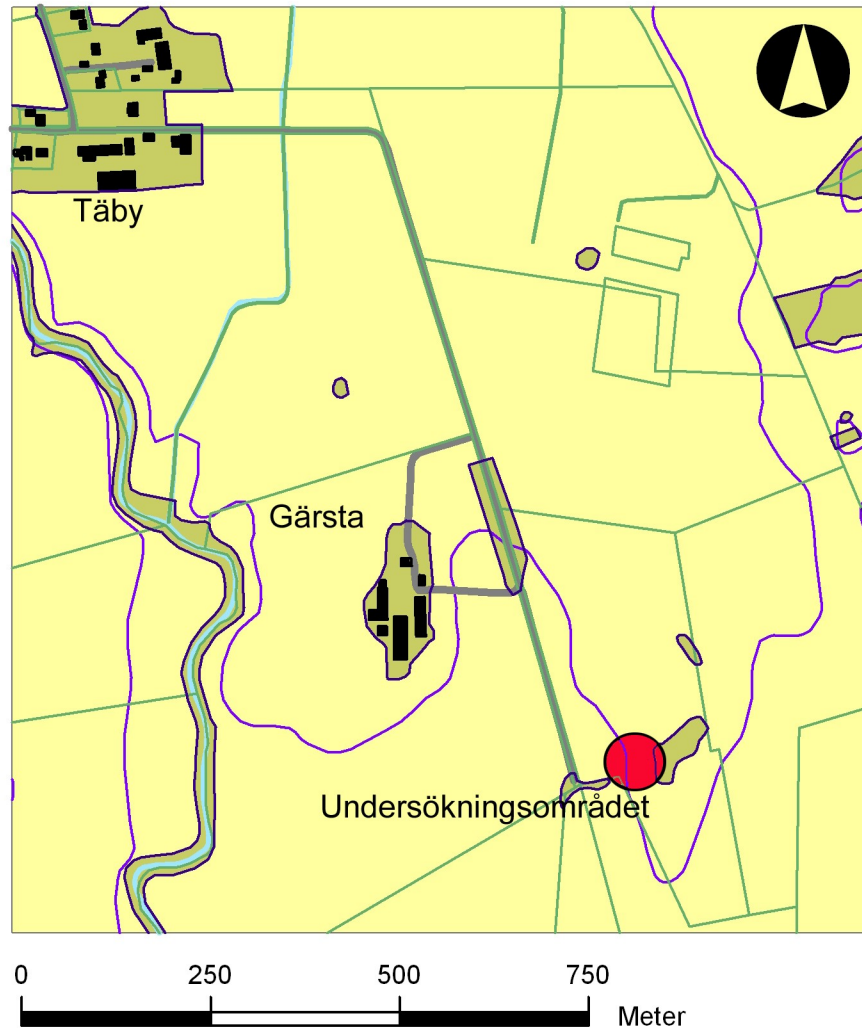

Figur 2. Undersökningsområdet från väster. Foto Ebba Knabe.

Områdesbeskrivning

Platsen ligger i åkermark invid ett åkerimpediment, (se figur 2), drygt 400 meter sydöst om gården Gärsta och drygt en kilometer sydöst om Täby kyrka i Täby socken (se figur 3). Marken för undersökningsområdet har en svag lutning från öster till väster och impedimentet ligger på en upphöjd "halvö" som vetter mot söder. På impedimentet har det tidigare legat en gårdstomt, som finns markerad på äldre kartor, men idag finns inga ovan mark synliga spår efter lämningar. Det exakta läget för gårdstomten är oklart.

Gärsta - Täby

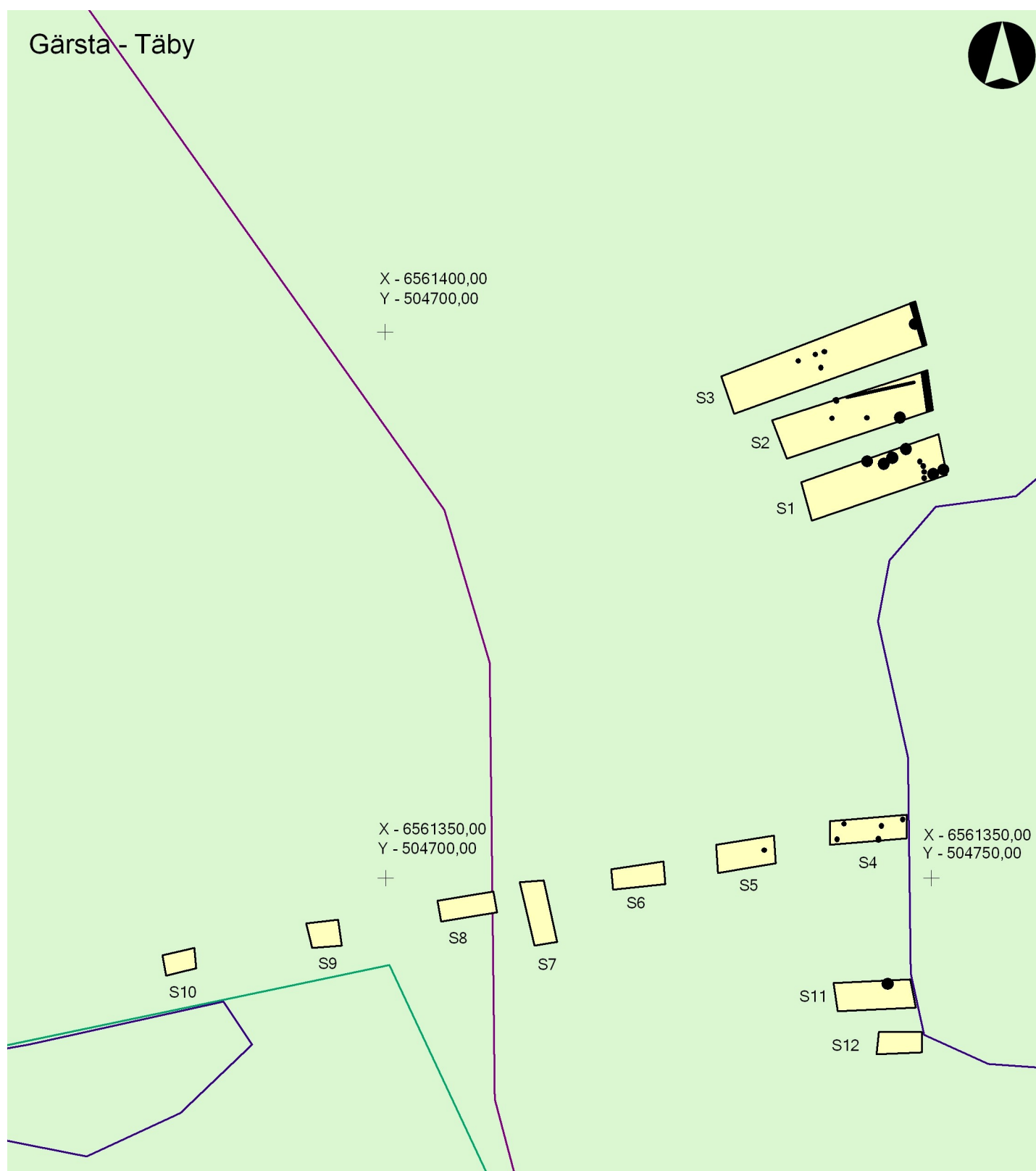
Figur 3. Undersökningsområdet i förhållande till gården Gärsta med byn Täby längst upp till vänster på kartan. Skala 1:10000.

Syfte och metod

Den arkeologiska utredningsgrävningen syftade till att undersöka om det fanns fornlämningar inom det aktuella exploateringsområdet som inte syntes ovan mark. Resultatet ska utgöra besluts- och planeringsunderlag för Länsstyrelsens vidare handläggning av ärendet.

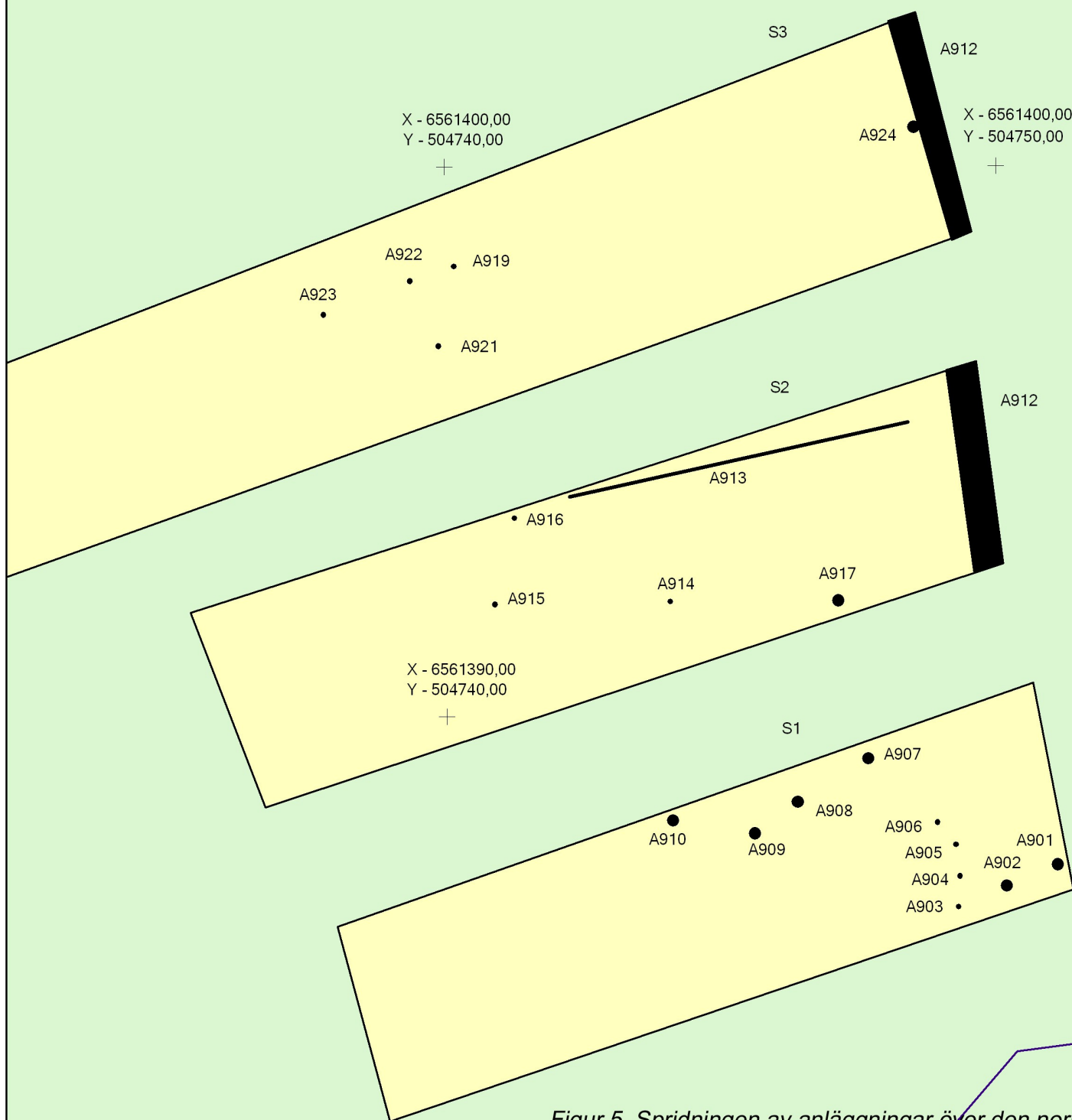
En grävmaskin med en 1,3 meter bred skopa användes för schaktningsarbetet. I åkermarken nordväst om impedimentet, platsen för fundamentet till vindkraftverket, drogs tre parallella schakt. Två av schakten drogs inom undersökningsområdet och ett, på Länsstyrelsens inrådan, drogs utanför undersökningsområdet i syfte att avgränsa fornlämningen. Därefter drogs sex schakt med varierande längd i området för den planerade vägen till vindkraftverket. Slutligen drogs, på Länsstyrelsens inrådan, ytterligare två schakt söder om undersökningsområdet. Figur 4 visar en översikt över samtliga schakt.

Matjordslagret schaktades av ned till orörd mark och djupet varierade mellan 0,05 och 0,3 meter. Längden på schakten i området nordväst om impedimentet var 12 meter vardera, medan resterande schakt varierade mellan 2,5 och 7 meter. Anläggningar och lager rensades och undersöktes med handverktyg, fotograferades och beskrevs skriftligt. Schakt och anläggningar mättes in med GPS och registrerades i programmet Intrasis. Skriftliga beskrivningar upprättades och digital fotodokumentation gjordes. Två vedartsprover togs, ett i A902 och ett i A927, och provet från A902 skickades vidare till ¹⁴C-analys.

Figur 4. Schaktplan och spridningen av anläggningarna i utredningsområdet. Skala 1:500.

Norra området

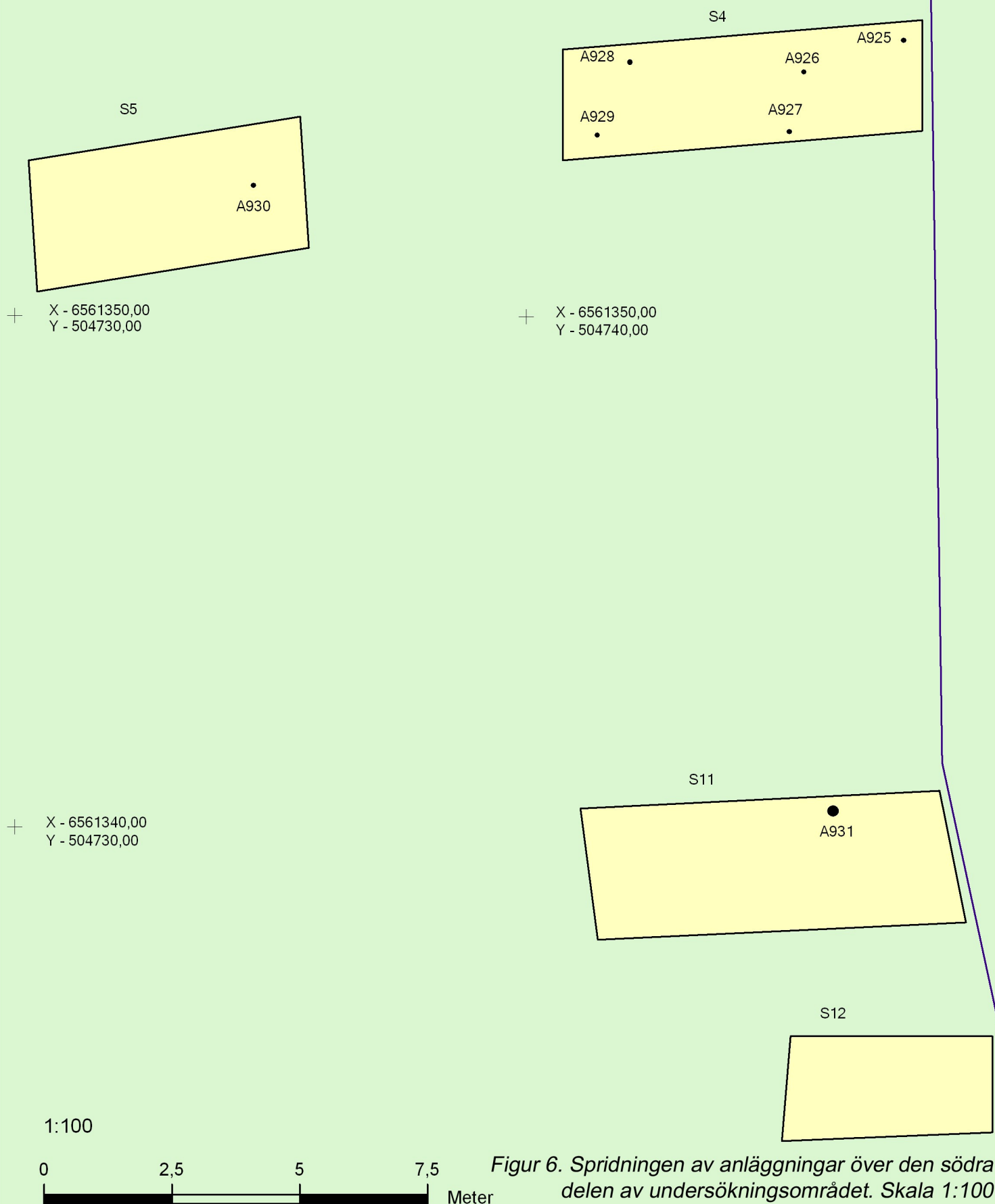

Figur 5. Spridningen av anläggningar över den norra delen av undersökningsområdet. Skala 1:100

1:100

Södra området

Resultat

I schakten på det norra området, platsen för det planerade vindkraftverket, framkom fem härdar, (A901, A902, A908, A909, A910), elva stolphål, (A903, A904, A905, A906, A914, A915, A916, A919, A921, A922, A923), tre gropar, (A907, A917, A924), (varav två, (A907 och A924), innehöll obrända djurben,) ett dike, (A913), samt del av ett kulturlager, (A912), (se figur 5). De flesta anläggningar tolkades som förhistoriska i fält. I schakt tre påträffades ett bryne, som förmodligen är från yngre järnålder. De två vedartsproven från båda anläggningarna resulterade i björk, och kolprovet som togs i A902 visade en datering till 1350 ± 33 BP vilket i arkeologisk period blir Vendeltid (se tabell 1). Groparna med obrända djurben hör förmodligen till bytomten då det även påträffades invändigt glaserad rödgods i dessa.

Tabell 1. Resultat från vedarts- och ^{14}C -datering

	A902	A927
Kontext	Härd/stolphål	Stolphål
Vedart	Björk	Björk
Lab nr	Ua-43337	-
^{14}C BP	1350 ± 33	-
Kalibrerad med 1 σ	645-685 AD	-
Kalibrerad med 2 σ	620-770 AD	-

I schakten i området för den planerade vägen till vindkraftverket påträffades; i schaktet närmast impedimentet, schakt 4, fem stolphål, (A925, A926, A927, A928, A929), och, en meter från den östra kanten i schakt 5, ytterligare ett stolphål, (A930). I schakt 11, som också var beläget vid impedimentet påträffades en härd med skörbränd sten, kol och bränd lera, (A931), (se figur 6). I ett röjningsröse vid kanten på impedimentet påträffades en löpare av förhistorisk karaktär.

De resterande schakten, schakt 6-10 samt schakt 12, innehöll inte några fornlämningar.

Beskrivning av anläggningstyper

Härdarna var ovala till runda, 0,45-1,8 meter stora och fyllningen i ytan bestod av grå, sotig lera med ca 0,05 meter stora skärvstenar och i A931 fanns även bränd lera.

Groparna var runda, 0,5-1 meter stora och fyllningen i ytan

bestod av matjord, djurben och keramik. Undantaget var A917 som innehöll varken djurben eller keramik utan endast grå, sotig lera med kolstänk.

Diket avtecknade sig som en rak, avlång, diffus, 6 meter lång och 0,3 meter bred anläggning som fortsatte utanför schaktet. Fyllningen i ytan bestod av enstaka stenar.

Stolphålen var 0,15-0,6 meter stora där de flesta var runda och 0,2 meter stora. Fyllningen i ytan bestod genomgående av grå, sotig, lera och några stolphål var fyllda med skärvsten.

Kulturlagret var beläget i den östra delen av schakt 2 och schakt 3. Fyllningen i ytan var en brungrå, något humös lera med kol. Lagret påträffades vid den östra schaktkanten i schakt 2 och 3 och fortsätter österut, norrut och söderut.

Utvärdering av undersökningsplan

Syftet med den arkeologiska utredningen etapp 2 var följande:

- Att utreda om det planerade vindkraftverket med anslutningsväg berör fornlämning/fornlämningar.
- Att utgöra ett fullgott under i Länsstyrelsens eventuella framtida bedömningar av området för eventuellt kommande beslut samt för den sökandes framtida planering.

Utredningen genomfördes enligt den upprättade undersökningsplanen och visade att det inom utredningsområdet fanns boplatslämningar med stolphål och härdar, men även av gropar, ett kulturlager och ett dike. Den yta som främst berördes av fornlämningar var den för vindkraftverket avsedda platsen, men även den del av anslutningsvägen som var närmast belägen vindkraftverket och åkerimpedimentet. I och med den utförda utredningen och denna rapport anser Arkeologgruppen AB att syftet med utredningen är uppfyllt.

Administrativa uppgifter

Landskap: Närke

Län: Örebro län

Kommun: Örebro kommun

Socken: Täby socken

Fastighet: Hagabytorp 1:3

Arkeologgruppens diarienummer: Ag2011_39

Länsstyrelsens diarienummer: 431-6582-2011

Projektnr: 2011_39

Fornlämningsnr: -

Projektgrupp:

Therese Ekholm och Ebba Knabe

Personal:

Therese Ekholm och Ebba Knabe

Undersökningstid: 11-12-15

Exploateringsyta: 350 m²

Undersökt yta: 84 löpmeter, 198 m²

Läge: Ekonomiska kartan, blad 10F2b NÖ

Koordinatsystem: SWEREF 99 TM

Dokumentationshandlingar som förvaras i ATA, RAÄ, Stockholm:

-

Digitalt arkiv:

Digitala data förvaras tillsvidare hos Arkeologgruppen AB.

Fynd:

Ett bryne och en löpare

Bilagor

Bilaga 1. Schakttabell

Bilaga 2. Anläggningstabell

Bilaga 1. Schakttabell

S-nr	Längd i m	Djup i m	Beskrivning
1	12 x 4	0,2-0,3	Under 0,2-0,3 meter djupt lager matjord bestående av mörkbrun siltig lera fanns orangegrå siltig lera. I den orangegrå siltiga lera fanns, i den östra delen, fyra stolphål , som tolkats som huslämning, samt fem härdar.
2	12 x 2	0,2-0,3	Under 0,2-0,3 meter djupt lager matjord bestående av mörkbrun siltig lera fanns orangegrå siltig lera. I den orangegrå siltiga lera fanns, i den östra delen, ett kulturlager (A912). I övrigt fanns sex runda anläggningar spridda över hela schaktet.
3	15 x 2	0,2-0,3	Under 0,2-0,3 meter djupt lager matjord bestående av mörkbrun siltig lera fanns orangegrå siltig lera. I den orangegrå siltiga lera fanns, i den östra delen, kulturlager A912, som även fanns i schakt 2. Genom kulturlagret hade en avfallsgrop grävts (A924). I den västra delen av schaktet fanns fyra små anläggningar i en koncentration.
4	7 x 2	0,05-0,2	Under 0,05-0,2 meter djupt lager matjord bestående av mörkbrun siltig lera fanns orangegrå siltig lera. I den orangegrå siltiga lera fanns 5 stolphål jämnt fördelade över hela schaktet.
5	5 x 2	0,2	Under 0,2 meter djupt lager matjord bestående av mörkbrun siltig lera fanns orangegrå siltig lera. I den orangegrå siltiga lera fanns 1 stolphål ca 1 meter från den östra schaktkanten.
6	5 x 2	0,2	Under 0,2 meter djupt lager matjord bestående av mörkbrun siltig lera fanns orangegrå siltig lera.
7	6 x 2	0,2-0,3	Under 0,2-0,3 meter djupt lager matjord bestående av mörkbrun siltig lera fanns orangegrå siltig lera.
8	5,5 x 2	0,2-0,3	Under 0,2-0,3 meter djupt lager matjord bestående av mörkbrun siltig lera fanns orangegrå siltig lera.
9	3 x 2	0,3	Under 0,3 meter djupt lager matjord bestående av mörkbrun siltig lera fanns orangegrå siltig lera.
10	2,5 x 2	0,2-0,3	Under 0,2-0,3 meter djupt lager matjord bestående av mörkbrun siltig lera fanns gråbrun siltig lera.
11	7 x 2	0,1-0,3	Under 0,2-0,3 meter djupt lager matjord bestående av mörkbrun siltig lera fanns

Hagabytorps gamla tomt i Gärsta, Täby, på Hagatorp 1:3

			orangegrå siltig lera. I östra delen av schaktet fanns en härd (A931)
12	4 x 2	0,1-0,3	Under 0,2-0,3 meter djupt lager matjord bestående av mörkbrun siltig lera fanns orangegrå siltig lera.

Bilaga 2. Anläggningstabell

A-nr	Kontext	Typ	Storlek i m	Beskrivning
901	S1	Härd	0,5x0,5	Grå, sotig lera med enstaka, 0,05 meter stora, skärvstenar.
902	S1	Härd/ stolphål	0,6 x 0,45	Härd eller stolphål efter dubbla stolpar med en fyllning av grå, sotig lera med skärvsten om 0,14 meter stora.
903	S1	Stolphål	0,2	Grå, sotig lera.
904	S1	Stolphål	0,2	Grå, sotig lera.
905	S1	Stolphål	0,4 x 0,25	Grå, sotig lera.
906	S1	Stolphål	0,43	Grå, sotig lera med 0,1 meter stora skärvstenar.
907	S1	Grop		Grop fylld av djurben och matjord
908	S1	Härd/ stolphål	0,6 x 0,5	Grå, sotig lera.
909	S1	Härd	1,8 x 0,6	Grå, sotig lera med inslag av kol och ca 0,05 meter stora skärvstenar.
910	S1	Härd	0,9	Grå, sotig lera med inslag av kol och ca 0,1 meter stora skärvstenar. Anläggningen fortsätter in i schaktväggen.
912	S2 och S3	Kulturlager	2 x 0,6	Brungrå, något humös lera med kol. Lagret påträffades i den östra delen av schaktkanten och fortsätter österut, norrut och söderut. Finns i schakt 2 och 3 men ej i schakt 1.
913	S2	Dike	0,3	Knappt synbar nedgrävning med enstaka stenar i.
914	S2	Stolphål	0,5	Grå, sotig lera med skärvstenar.
915	S2	Stolphål	0,5	Grå, sotig lera med skärvstenar.
916	S2	Stolphål	0,5	Grå, sotig lera med skärvstenar.
917	S2	Grop	1	Grå, sotig lera med kolstänk.
919	S3	Stolphål?	0,4 x 0,25	Grå, sotig lera med mindre skärvstenar.
921	S3	Stolphål/ Grop	0,55 x 0,45	Grå, sotig lera med enstaka skärvstenar.
922	S3	Käpphål	0,18	Grå, sotig lera.
923	S3	Stolphål?	0,6	Grå, sotig lera.
924	S3	Grop	0,5	Grop (avfallsgrop) fylld av djurben och keramik.
925	S4	Stolphål	0,25	Grå, sotig lera.
926	S4	Stolphål	0,15	Grå, sotig lera.

Hagabytorps gamla tomt i Gärsta, Täby, på Hagatorp 1:3

927	S4	Stolphål	0,25	Grå, sotig lera med skärvstenar.
928	S4	Stolphål	0,2	Grå, sotig lera med skärvstenar och en stor sten i mitten.
929	S4	Stolphål	0,2	Grå, sotig lera med skärvstenar.
930	S5	Stolphål	0,2	Grå, sotig lera.
931	S11	Härd	0,6 x 0,4	Grå, sotig lera med skärvstenar, kol och bränd lera.